

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

8 Vtrùm si quis ficto animo aliquid iuramento promittat, obligetur, & quale peccatum hoc sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

tractus. Doctores generatim docent, si dolus causam dederit, iuramentum non obligare. Probatur Primò, Quia ubi dolus est, excluditur voluntas, L. 1. §. de dolo. Secundò, Quia iuramentum non obligat extra mentem & intentionem iurantis, cap. Quintauallis. & cap. Veniens, de iureiur. atqui intentio iurantis non est se hoc casu obligare; nam mens eius tacite repugnat: si enim sciret rei qualitatem, nollet contrahere. Tertio, Quia Deus non acceptat iuramentum, nisi secundum intentionem eius qui bona fide iurat, non autem secundum intentionem eius qui fraude extorsit; cap. Humanae aures. 2. qu. 5. Ita Nauar. cap. 12. num. 13. ubi insinuat hanc sententiam esse communem; Silu. Iuramentum 4. q. 8. ex Archid. Panor. Ioan. Andrea, & Frederico. Idem qu. 19. Emmanuel Sà v. Iuramentum. Idem expressim docet Panorm. in cap. Cum contingat. 28. num. 3. & 23. de iureiurando; cuius opinionem esse communem fatetur Alciatus in illud notab. 3. D. Anton. par. 2. tit. 10. cap. 6. §. Quintus casus. ubi docet, quando dolus dat causam contractui, iuramentum non egere absolutione: ubi non dat causam (vt si voluisset contrahere, etiamsi non fuisset deceptus) tunc iuramentum requirere absolutionem: & hanc debere facile dari in odium deceptoris. Couar. lib. 1. variar. cap. 4. n. 6. approbat sententiam Panormitani. omitto alios.

Est sententia probabilis.

Hæc sententia mihi omnino videtur vera, tum ob rationes allatas, tum maximè ob has, Primò, Quia promissio, cui error vel dolus causam dedit, etiamsi (quando non fuit error circa substantiam rei vel causam principalem, & quasi formalem ipsius actus) per se obliget donec reuocetur; tamen detecto errore potest in irritum reuocari, idque vel ob tacitam conditionem, quæ huiusmodi promissioni inesse censetur, scilicet, Nisi rem talem vel talem esse deprehendero; vel ob tacitum dissensum & repugnantiam animi; vel quia prudenti iudicio talis euentus censetur exceptus: etsi hæc tria parum differant. Accedente autem iuramento, hæc conditio & exceptio non tollitur, iuramentum enim non additur, vt mutet qualitatem actus, sed vt illum secundum naturam ipsius confirmet. Vnde dici solet, Iuramentum sequi naturam actus super quem cadit. Itaque actus retinet omnes suas condiciones & tacitas restrictiones, quas aliàs per se habet: nisi iuras expressè aliud intendat, volens sibi etiam in illis libertatem adimere. Secundò, Quia iuramentum promissorium interpretandum, si res in eodem statu permanerint; si notabiliter mutata non fuerint, vt docet Siluester Iuramentum 3. quæst. 1. §. Nam tertio, ex communi sententia Doctorum, atqui non censetur manere in eodem statu, quando postea aliquid se aperit, quod antea latebat: nam paria sunt in Iure, aliquid superuenire, & apparere seu incipere cognosci: sicut è contrario paria sunt, non esse, & non apparere; vt colligitur L. 77. §. de contrahenda empt. Denique quotiescumque post iuramentum aliquis casus euenit, quem prudenti iudicio non censeris voluisse tua promissione comprehendere, non obligaris ex vi iuramenti: ergo si ab initio idem casus subsit, sed ignoretur, non censetur comprehensus promissione, ita vt obligeris quando sciueris.

35 Explico exemplis. Primò, Iuramento promissisti puella nuptias, putans esse virginem; postea in-

telligis occultè fornicatam; non teneris iuramento, quia error dedit causam promissioni: non enim voluisses promittere, si sciuisses; & iudicio prudentis hic euentus censetur exceptus.

Secundò, Iuramento promissisti emere domum Petri, quia putabas bonam; postea deprehendis vitium in fundamentis, vel esse subiectam lemurius; non teneris, ob eandem causam.

Tertio, Puella dolo inducta à fratribus, renuntiauit cum iuramento hereditati paternæ pro certa dote; non tenetur, si hereditas multò pluris valebat; vt docet Fredericus consil. 115.

Quartò, Vendidisti domum tuam, & iuramento promissisti stare contractui; postea deprehendis te graniter læsum, potes agere ad supplementationem pretij: non enim iuramento intendisti cedere iure tuo, si deceptus esses in pretio; omitto alia. Neque contra hanc sententiam sic explicatam sunt vlla argumenta difficilia. Secus non nihil se res habet in votis; quia promissio fit Deo, vt patet ex dictis c. 40. dubit. 2. vnde si semel est valida, non potest in irritum reuocari propter ea quæ postea se aperiant. secus in promissione quæ fit homini, quæ potest reuocari errore detecto: & hoc sensu iuramentum dicitur inualidum.

DYBITATIO VIII.

Vtrum si quis ficto animo aliquid iuramento promittat, obligetur, & quale peccatum hoc sit.

NOtandum est, in iuramento promissorio posse distinguere tria externa, scilicet iuramentum externum, promissionem, & executionem: & tria interna, scilicet intentionem iurandi, intentionem promittendi seu obligandi seipsum, & intentionem exequendi. Itaque tribus modis fieri potest vt quis animo ficto iuret. Primò, Si quis exterius iuret sine animo iurandi. Secundò, Si iuret animo quidem iurandi, non tamen se obligandi. Tertio, Si iuret animo non implendi.

Si primo modo iures, scilicet absque animo iurandi, non obligaris ex vi iuramenti coram Deo; quia reuera non iuras, nec intendis iurare aut Deum testari, sed simulare & fingere te iurare, sicut qui fingit se contrahere matrimonium, exterius verba contractus pronuncians absque animo contrahendi, non obligatur contractui matrimonij. Similiter qui fictè promittit, non obligatur vi promissionis. denique omnis actus, qui essentialiter requirit intentionem agentis, est inualidus, si ea intentio desit; vt patet in collatione Sacramentorum, excommunicatione, absolutione, &c. quod maximè locum habet in promissione, donatione, & contractibus, quorum vis tota ex intentione pender.

Aduerte tamen, si occasione talis iuramenti obueniat damnum parti, teneris illud sarcire, quia causam dedisti: nisi fortè per iniuriam extortum fuisset; tunc enim iure tuo aduersus illum vt censeris sic iurando. Similiter si scandalum iuramento non seruat naceretur, teneris ratione scandali. Denique in foro externo cogèris seruare prout sonat; nisi fortè metu extortum fuisset: tunc enim est per Iudicem relaxandum.

36
Triplet
fidei iurandi
potest.

Si desit
animus
iurandi.

Si hoc sit
causa damni.

De

37
Si desit
invento
obligandi.
Prima sen-
tentia non
obligari.

De secundo modo est maior difficultas, suntque duae sententiae. Prior est, eum, qui iurat animo se non obligandi, non teneri vi iuramenti. Ita D. Bonaventura in 3. d. 39. ar. 3. q. 2. Scotus ibid. q. vni- ca, art. 3. Silu. Iuramentum 4. q. 7. vbi citat Panor- mit. & alios, & q. 19. Angel. Iuramentum. 5. n. 31. vbi citat Richardum, & alios, Gabriel d. 39. quaestio. 1. art. 2. concl. 5.

Probari potest haec sententia, Primò, Qui in ali- quo contractu apponit clausulam, quae sit contra substantiam contractus, non obligatur; quia talis clausula irritum reddit contractum: vt si contra- ham matrimonium, ita vt nolim obligari ad red- dendum debitum, aut ad vinculum perpetuum: si vendam domum, ea lege vt eam à me non alienem: si promittam alicui 100. aureos, sic tamen vt no- lim teneri: atqui hic apponitur clausula, quae sit contra substantiam iuramenti; ergo iuramentum non obligat. Nec refert quòd verbis non expri- matur, quia exprimitur mente, à qua sola contra- ctus vim habet. Secundò, Qui ita iurat, reuera non habet animum seriò iurandi, sed solum exte- rius verbis; sicut qui contrahit matrimonium cum animo non se obligandi ad reddendum debitum, non censetur seriò velle contrahere: nemo enim potest simul intendere contradictoria. quòd si pu- tet se posse sic contrahere, decipitur, nec ideo con- tractus vim habet. Tertiò, Deus non acceptat iu- ramentum, nisi secundum hominis intentionem, cap. Humanæ aures. 2. quaest. 5. vbi dicitur, *diu- na iudicia talia foris nostra verba audiunt, qualia ex intemis profèruntur.*

Haec sententia est valde probabilis, quia ferè communis, & rationibus probabilibus nititur.

38
Altera est
verior.

Altera est, Tale iuramentum, si seria intentione iurandi factum sit, obligare, etiam si animus se ob- ligandi defuerit. Ita Caietanus ar. 7. circa Respon- s. ad 4. quem sequitur Scotus l. 8. q. 1. art. 7. & multi recentiores; quae mihi videtur verior.

Probatum Primò, Quia obligatio est omnino inseparabilis à iuramento promissorio; nec est in potestate hominis, efficere vt sit tale iuramentum, & ex eo non nascatur obligatio. Secundò, Qui- cumque aliquid iurat, tenetur efficere vt verum sit quod iurat, nec vlla arte potest hanc obligatio- nem euadere; quia cauendum ei quam maximè, vt non adducat vel adduxerit Deum in testem falsi: ergo tenetur exequi quod iurauit se factu- rum, volente eo in cuius fauorem iurauit. Tertiò, In iuramento promissorio est duplex veritas; praesens, scilicet quòd habeas animum implendi: & futura, quòd re ipsa implebis: sed non potes effi- cere vt non obligeris ad veritatem praesentem: er- go neque vt non astringaris ad futuram. Quartò, Ex iuramento nascitur obligatio, non ratione in- tentionis obligandi, vt in contractibus; sed ex natu- ra operis, sicut ex damno illato nascitur obligatio restitutionis; & ex facto vnde damnum meretur, nascitur obligatio impediendi: ergo etiam si inten- tio obligandi absit, nihilominus orietur obligatio vi iuramenti.

39
Responde-
tur ad ra-
tiones di-
uersa sen-
tentia.

Ad Primam rationem contrariae sententiae Res- pondeo, Hoc esse verum in contractibus, quorum obligatio tota pendet ex intentione: nam hi confi- stunt in eo, quod est se obligare alteri, & alterum sibi: secus in iuramento, quod consistit in eo, quòd Deum adducat in testem veritatis praesentis vel futurae: hoc enim efficaciter facere potes, etiam si

dicas te eius reuerentià nolle teneri ad exequen- dum; nam nihilominus tenebris, ne eum facias testem falsi circa executionem. Itaque talis clausu- la, Quòd nolis obligari, non potest efficaciter addi iuramento promissorio, sicut nec contumeliae, nec detractioni, vel alteri actui, ex quo secutum est damnum vel alia iniuria in alterum. Addo, il- lam clausulam non esse contra substantiam iura- menti; quia potest Deus verè in testem adduci, et- iam si nolis eius reuerentià obstringi; sed vt sum- mum est contra effectum.

Ad Secundum: Negandum est, talem non habe- re animum iurandi; supponimus enim, illum velle adducere Deum in testem, quamuis inde nolit obli- gari: nam simili modo potest quis testari Regem, & nolle teneri eius reuerentia vel sponcione.

Ad Confirmationem: Non potest quis inten- dere contradictoria expressè, & efficaci affectu: *Quomodo possit in- tendi con- tradictoria.* potest tamen implicite & ineffaciter; vt quando quis vult peccare, & tamen non vult esse reus mor- tis aeternae.

Ad Tertium: Deus non acceptat, &c. Hoc intel- ligendum est quoad id quod quis iurat, non autem quoad modum obligandi vel non obligandi.

Ex quibus apparet discrimen inter votum & iuramentum: qua in re falluntur Caietanus, So- tus, & quidam recentiores, putantes vtrobique esse eandem rationem: nam obligatio promissio- nis pendet ex intentione, obligatio iuramenti ex ipso facto externo. *Discrimen inter votum & iura- mentum.*

Si tertio modo iures, scilicet *absque animo im- plendi*, quidam insinuant, non nasci obligationem. Silu. enim, Iuramentum 4. q. 26. ex Panorm. dicit, eum, qui iurauit se rediturum ad carcerem ini- quum, non teneri, si iurauit animo euadendi: secus si animo se obligandi; & D. Bonauent. in 3. d. 39. art. 3. qu. 2. aperte insinuat, eum, qui iurauit non animo implendi, sed euadendi periculum, non teneri. Confirmatur, quia quicumque habet animum non implendi, censetur etiam se nolle obligare, vt docet Valentia disp. 6. qu. 7. p. 4. quorsum enim veller si obligare, si nollet implere? Sanè si roga- retur, statim diceret hanc esse mentem suam. Ita- que sicut probabile est non teneri eum qui iurat absque animo se obligandi; ita probabile erit eum non teneri, qui animo non implendi; quia in hoc, illud tacite censetur contineri.

Haec sententia non videtur improbabilis, quan- do iuramentum iniquè extortum est. Contrarium tamen est verius & multò probabilius; vt patet ex iis, quae supra cap. 40. num. 7. de voto dicta sunt. Et probari potest, Primò, Quia est verum iura- mentum, factum animo iurandi, & adducendi Deum in testem: ergo inducit obligationem veri- ficandi quod iuratum est, ne facias Deum testem falsi circa executionem. Nec refert vtrum metu extortum sit an non: quia haec obligatio provenit ex natura iuramenti. Secundò, Quia in contracti- bus, animus non solgendi non tollit obligatio- nem; ergo neque in iuramento. Tertiò, Prius est obligari quam exequi: obligatio enim non nasci- tur ab executione, sed executio ab obligatione; er- go ex eo quòd desit animus explendi, non tollitur obligatio, nec animus obligandi: quia sublato pos- teriore, non tollitur quod prius est. Denique haec est communis sententia Doctorum.

Ad Confirmat. Qui facit aliquem actum vnde necessàriò nascitur obligatio, non potest praesumi nolle

41
Animus
implendi
non requi-
ritur ad
obligatio-
nem.

nolle se obligare, nisi expresso actu id nolit; nam ipso actu contrarium facit: quod maxime locum habet in casu proposito; quia obligatio iuramenti non pendet ex intentione iurantis, ut dictum est, sed ex ipso facto. Nec obstat, quod diceret se nolle obligari, si rogetur; quia quiuis contrahens cum intentione non soluendi, idem diceret, si rogaretur; tamen non ideo censetur se noluisse obligare, cum absolute intenderit contrahere, & contrahendo se obligauerit. Itaque talis praesumptio locum non habet, quando factum contrarium obstat.

42
De culpa
grauitate
in 3. modo.

Quod ad grauitatem culpae atinet; si tertio modo fictè iures, videlicet absque animo implendi, erit perituum mortiferum: quia cum duplex veritas requiratur in iuramento promissorio; praesens & futura, deest veritas praesens, nempe animus exequendi. quod si postea non exequaris, accedet noua culpa letalis, quia deest veritas executionis, Deumque de nouo facies testem falsi.

In 2. modo.

Si secundo modo, ita ut ipsa fictio versetur circa obligationem, (ut cum non intendis te obligare) est etiam peccatum mortale, ut rectè Siluester iuramentum 4. q. 7. Primò, Quia deest veritas praesens, id est, animus exequendi; iurat enim se facturum, quod non intendit facere. Secundo, Quia non intendit se obligare; in eo enim est peculiaris irreuerentia, quod velit Deum adducere in testem, & tamen nolit eius testimonio obstringi. vnde videtur esse grauius peccatum sic iurare, quam solum animo non implendi. Confirmatur, quia si iurares animo implendi, nolendo te obligare non solum homini promissione, sed neque Deo ratione iuramenti; insignem iniuriam Deo irrogares: ergo addit peculiarem malitiam. quod si solum intenderes te non obligare homini, aliquod ius ei tribuendo, sed soli Deo ratione iuramenti, cum intentione exequendi; erga hominem non videretur esse peccatum mortale, quia nihil falsi significatur verbis iuramenti, & non deest animus obligandi, quem natura iuramenti requirit, etiamsi desit animus promittendi homini.

In 1. modo.

Si primo modo, ita ut fictio sit circa actum iurandi, (ut cum non intendis iurare, sed simulare iuramentum) distinguendum est: vel enim id, quod iuras, est verum, vel est falsum. si est verum, probabile est non esse peccatum mortale, siue iuramentum sit assertorium, siue promissorium; quia nec homini notabilis fit iniuria, nec Deo grauis irreuerentia. Non homini; quia in opere externo idem futurum est atque si ex animo iurasses; & si opus sit, in foro externo ex tali iuramento cogi potes. Non Deo; tum quia reuera non adducitur in testem, sed solum id fingitur & simulatur; tum quia etiam externo actu adducatur; adducitur solum in testem veritatis.

Iurās veritas
absque animo
iurandi.

Contrarium tamen videtur verius, si iures mandato Iudicis, vel in contractu magni momenti: oportet enim tunc sincerè & ex animo iurare; alioquin censetur grauis deceptio, quae etiam euertit vltim & finem iuramenti, rebus humanis tam necessarium. Ita Caietan. supra art. 7. ad 4. Sotus art. 7. Si tamen iniquè exigeretur, non esset peccatum mortale sic iurare, ut Sotus docet contra Caietan. quia nulli fit iniuria.

43
Iurās veritas
falsum.

Si verò sic falsum iures, plerique putant esse peccatum mortale. Ita Caietanus & Sotus supra, Couarr. in cap. Quamuis pactum. 1. p. 5. num. 3. & alij passim, Ratio est, quia externo actu Deus

adducitur testis falsi; quod perinde est ac si quis offerret illi sacrificium Iudaicum, v. g. agnum vel vitulum, absque animo sacrificandi; vel adoleret thus idolo absque animo venerandi. Sed haec ratio non videtur conuincere, alioquin esset peccatum mortale iurare in tali casu cum restrictione mentali: nam externo actu Deus adducitur in testem falsi; & cum simili restrictione adoleret thus idolo, laudare Mahumetem, vel solemniter illa Turcarum verba pronuntiare, *Vnus Deus & propheta illius Mahumet*, est peccatum mortale. satis enim est, in honore exhibendo actum externum ita fieri, & cum illis circumstantiis, ut merito videri possit velle sacrificare, laudare, &c. Itaque contraria sententia videri possit non improbabilis, scilicet non esse id peccatum mortale, si per iniuriam cogaris, & falsitas sit penitus occulta: quia neque re ipsa iuras falsum, cum non intendas Deum in testem vocare, sed simulare: neque secundum prudentem estimationem potes censeri iurasse falsum; tum quia falsitas est penitus ignota, tum quia iusta causa erat alia mente iurandi. & in hoc casu locum habere possit sententia Panormitani, Angeli, & aliorum, qui volebant iuramentum metu expressum non obligare sub mortali: de quo supra dubit. 6.

Verum fatius est tenere cum communi, ob rationem allatam.

DUBITATIO IX.

Verum si alio sensu quam alter intelligit iures, obligeris, & quale peccatum hoc sit.

Notandum est, hoc dupliciter fieri posse: Primò, Si oratio sit ambigua, & tu de industria alium sensum intendas, quam is qui iuramentum exigit. Secundo, Si non sit per se ambigua, sed illi tacite aliquam restrictionem addas. Rursus vel sponte iuras, vel compulsus ab alio, idque vel Iure vel iniuria.

Dico Primò, Qui alio sensu iurauit, non tenetur praecise ex vi iurandi, nisi iuxta suum sensum. Ita Couarr. in cap. Quamuis pactum. p. 1. §. 5. in principio, Caietan. & Arragonius art. 7. ad 1. Sotus l. 8. quaest. 1. art. 7. circa 4. argumentum, & multi alij. Probatum Primò, Iurandum vi sua solum obligat ad id quod per ipsum est confirmatum & assertum; quia ad hoc solum is qui iurat, Deum in testem adduxit: sed solum id assertum est, quod iurans in mente habuit: ergo solum ad illud praestandum obstringit. Secundo, Quia iuramentum sequitur naturam promissionis, cui accedit: atqui promissio non obligat ultra intentionem promittentis; ergo nec iuramentum. Tertio, *Humana aures talia verba nostra indicant, qualia foris sonant. Diuina vero iudicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur. apud homines, cor ex verbis; apud Deum vero verba pensantur ex corde;* ut ait Gregorius l. 26. Moral. cap. 7. & habetur 22. q. 5. cap. 11. Humana aures, ergo cum ex intimis alio sensu proferantur, Deus etiam sic ea accipit, & ita illa confirmare censetur.

44
Iuramentum
vi sua obligat
secundum
mentem
iurantis.

Dices, Reuerentia diuina obligat non solum ut verifices id quod intendisti iurare, sed etiam quod aliis rationabiliter visus es iurasse: si enim id non serues, videberis perituum, & quantum in te, minus

45
Obiectio.